

วัฒนธรรมยุคก่อนประวัติศาสตร์ชาหวิน กำเนิด และพัฒนาการของรัฐลินยีของชาวจาม (ราว 500 ปีก่อนคริสตกาล - คริสต์ศตวรรษที่ 5) Pre-historic Sa Huynh Culture and the Rise and Development of the Cham State of Linyi (c.500 B.C.E.- 5 C.E.)

มัทนา เกษกมล (Matana Ketkamon) *

บทคัดย่อ

บทความนี้ มุ่งศึกษาสภาวะแวดล้อมที่นำไปสู่กำเนิดและพัฒนาการของรัฐจัมปาโบราณในบริเวณตอนกลางของเวียดนามในปัจจุบัน ซึ่งบันทึกทางประวัติศาสตร์ของจีนเรียกว่าลินยี ผลการศึกษายังไม่อาจสรุปได้ว่า รัฐลินยีมีความสืบเนื่อง/เชื่อมโยงโดยตรงกับวัฒนธรรมยุคก่อนประวัติศาสตร์ชาหวินซึ่งยึดครองพื้นที่ชายฝั่งเวียดนามมาก่อน การศึกษาทางโบราณคดีเมื่อไม่นานมานี้บ่งชี้ว่ารัฐโบราณแห่งนี้ ถูกกำเนิดภายใต้อิทธิพลการแผ่อำนาจของจักรวรรดิฉิน มิใช่โดยปรากฏการณ์ที่เรียกว่า “การแผ่อิทธิพลทางวัฒนธรรมของอินเดียครั้งแรก” ในดินแดนเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ตามที่เข้าใจกันมาแต่เดิม

พัฒนาการของลินยีในระยะแรกส่วนใหญ่เป็นเรื่องราวเกี่ยวกับการทำสงครามเพื่อขยายเขตแดนขึ้นไปทางเหนือ โดยการบุกเข้าโจมตีชายแดนเวียดนามซึ่งขณะนั้นอยู่ภายใต้การยึดครองของจีน ภายหลังจากพ่ายแพ้ในสงคราม “เพื่อการลงโทษ” ครั้งใหญ่จากจีน (ค.ศ. 446) การรุกรานชายแดนจีนของลินยีลดลง และความสนใจของลินยีก็จะเปลี่ยนไปสู่การขยายอำนาจลงไปยังดินแดนทางใต้ สู่ลุ่มแม่น้ำทูบอน (บริเวณจังหวัดกว๋างนัมของเวียดนามปัจจุบัน)

คำสำคัญ: วัฒนธรรมชาหวิน, การขยายอำนาจของจักรวรรดิฉิน และรัฐลินยี

* ภาควิชาประวัติศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

Abstract

This paper aims to study the circumstances that led to the rise and development of the early Champa kingdom, referred to as Linyi in the Chinese records. Archaeologists have sought to identify the origins of Linyi with the prehistoric Sa Huynh which had occupied central Vietnam before it enters into history with a Cham state of Linyi. However, the evidence is still insufficient to show clear indication of the continuous cultural development from the Sa Huynh to the Cham. Recent archaeological finds seem to indicate as well that Linyi was found under the strong influence of the expansion of the ancient Chinese Empire, and did not occur as a phenomenon of the so-called the “first Indianization of Southeast Asia” as has been traditionally understood.

The first phrase of Linyi’s developments were concerned mostly with territorial expansion to the north, at the expense of China’s southern limits of present-day Vietnam. Chinese punitive expedition of 446 C.E. seemed to mark a significant change as the focus of the Chams shifted further to the South, in particular to the Thu-Bon valley of modern Quang Nam.

Keywords: the SA Huynh culture, the expansion of imperial China, Linyi

บทนำ

ความก้าวหน้าทางการวิจัยด้านโบราณคดี ร่วมไปกับหลักฐานทางประวัติศาสตร์ (บันทึกทางประวัติศาสตร์ของจีน เรื่องเล่า และคัมภีร์ทางศาสนาจากอินเดีย จารึกในพื้นที่ ภาษาศาสตร์ ประวัติศาสตร์ศิลปะ และ ฯลฯ) ช่วยให้เราวางข้อสรุปโดยทั่วไปเกี่ยวกับกำเนิดและพัฒนาการของรัฐอารยธรรมของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้--รวมทั้งรัฐของชาวจาม (ลินยี และ/หรืออาณาจักรจัมปา)--ได้ว่า สัมพันธ์อยู่กับปัจจัยทั้งภายนอกและภายในที่สำคัญ 3 ประการ ดังนี้ (Lam Thi My Dzong, 2011, p. 14; Higham, 2014, pp. 197-198, pp. 211-212, pp. 271-277; Hall, 2011, pp. 3-5, pp. 37-46; Bellina and Glover, 2004, pp. 68-88)

1) ความมั่งคั่งทางเศรษฐกิจอันเป็นผลจากการค้าทางไกลกับอินเดียและจีน การค้าที่วุ่นวายนี้เพิ่มปริมาณมากขึ้น ในช่วงระหว่าง 300 ปี ก่อนคริสตกาลจนถึงราว ค.ศ. 300 สืบเนื่องจากพัฒนาการของเส้นทางการค้าทางทะเลระหว่างประเทศ ที่สืบต่อ ๆ กันมาเป็นระยะ ๆ นับตั้งแต่โลกเมดิเตอร์เรเนียนทางตะวันตก มาจนถึง จีนทางด้านตะวันออก การค้าที่เพิ่มปริมาณขึ้นนี้ ส่งผลให้ชุมชนต่าง ๆ ในเอเชีย ตะวันออกเฉียงใต้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในบริเวณชายฝั่งทะเลตอนกลางของเวียดนาม ที่ตั้งอยู่ในเส้นทางการค้าเจริญเติบโตขึ้น

2) พัฒนาการและการเปลี่ยนแปลงภายในสังคมพื้นถิ่นเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เอง ซึ่งเป็นผลสืบเนื่องจากการรับเทคโนโลยีใหม่ คือการหลอมเหล็กจากจีน และอินเดียตั้งแต่ราวคริสต์ศตวรรษที่ 5 ก่อนคริสตกาลเป็นต้นไป เทคโนโลยีใหม่ที่แพร่เข้ามานี้ รวมทั้งปฏิสัมพันธ์ทางการค้ากับมหาอำนาจใหญ่ทั้งสอง ส่งผลให้ สังคมเอเชียตะวันออกเฉียงใต้มั่งคั่งในทางเศรษฐกิจและก้าวหน้า จนนำไปสู่การเกิด รัฐอารยธรรม

3) การแผ่อิทธิพลทั้งทางด้านเศรษฐกิจ การเมือง และการทหารของจีน ผ่านลงมาทางดินแดนลุ่มแม่น้ำแดงจนถึงชายฝั่งทะเลตอนกลางของเวียดนาม นับเป็นปัจจัยสำคัญอีกประการหนึ่ง ที่เร่งให้เกิดการก่อตั้งรัฐรวมศูนย์ขึ้นในเอเชีย ตะวันออกเฉียงใต้ การแผ่อิทธิพลของจีนนี้ เริ่มตั้งแต่การรวมศูนย์จักรวรรดิภายใต้ จักรพรรดิซิว่ตี้แห่งราชวงศ์ฉินเมื่อ 221 ปีก่อนคริสตกาล และสืบเนื่องมาจนถึงยุค ราชวงศ์ฮั่น (206 ปี ก่อนคริสตกาล- ค.ศ. 220)

การศึกษาชุมชนของชาวจามทั้งทางด้านโบราณคดีและประวัติศาสตร์ ในบริเวณชายฝั่งทะเลภาคกลางของเวียดนามได้พบว่า การค้านานาชาติระหว่าง ตะวันตก-ตะวันออกส่งผลให้ชุมชนยุคก่อนประวัติศาสตร์ชาวฮวิน (Sa Huynh) เจริญขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ภายหลังจากการรับเทคโนโลยีการหลอมเหล็กจากจีนและ/หรืออินเดีย และตามข้อสันนิษฐานของนักโบราณคดี ชุมชนยุคก่อนประวัติศาสตร์ ชาวฮวินนี้ น่าจะเป็นรากฐานยุคก่อนประวัติศาสตร์ให้แก่การเติบโตของรัฐอารยธรรม ลินยี ซึ่งอาจกล่าวได้ว่า ถือกำเนิดขึ้นโดยเป็นผลจากการสนองรับการแผ่อิทธิพล ทางการเมืองและการทหารของจีนเข้ามาในเขตทะเลจีนใต้และชายฝั่งตอนกลาง ของเวียดนามนับตั้งแต่ราวคริสต์ศตวรรษที่ 2 ก่อนคริสตกาลเป็นต้นมา

วัฒนธรรมและชีวิตทางเศรษฐกิจของชนในสังคมชาห์วิน

วัฒนธรรมชาห์วินเป็นที่รู้จักกันเป็นครั้งแรกใน ค.ศ. 1909 โดยการค้นพบของเจ้าหน้าที่ศุลกากรฝรั่งเศสในพื้นที่ผู้หนึ่ง ชาห์วินเป็นชื่อเมืองเล็ก ๆ ซึ่งตั้งอยู่ไม่ห่างจากชายฝั่งทะเลในจังหวัดควางงาย (QuangNgai) ของเวียดนามปัจจุบัน ณ ที่นี้นักวิชาการที่ได้เข้าศึกษาอย่างเป็นทางการจะลักษณะในเวลาต่อ ๆ มา ได้พบสุสานที่ฝังศพโดยวิธีบรรจุร่างของผู้ตาย --ซึ่งผ่านการเผามาแล้วขั้นหนึ่ง-- ลงในโกฏิดินเผาสุสานในลักษณะที่ว่านี้ พบว่า กระจัดกระจายอยู่ตามชายฝั่งทะเลด้านตะวันออกเป็นทางยาวถึงราว 700 กิโลเมตร นับตั้งแต่ช่องเขาไฮเวิน (Hai Van) ทางตอนเหนือลงมาจนจรดอาณาบริเวณที่เป็นที่ตั้งของเมืองไฮงอนหรือไฮจิมินห์ซีดีในปัจจุบัน (Higham, 2004, p. 60) ที่ตั้งของสุสานที่ว่านี้ มักอยู่ในบริเวณเนินดินที่ค่อนข้างลาดมาตามชายฝั่งเป็นส่วนใหญ่ รวมทั้งตามเกาะแก่งที่ตั้งอยู่บริเวณชายฝั่งทะเลทางด้านตะวันออก ในเขตที่สูงคือ อาณาบริเวณเทือกเขาทางด้านตะวันตกก็พบว่ามีอยู่เช่นกัน ที่นับว่าไกลที่สุดที่ค้นพบทางด้านตะวันตก คือในบริเวณลุ่มแม่น้ำมูลในบริเวณภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทยปัจจุบัน¹ (Southworth, 2011, p. 114 ; Higham, 2014, pp. 217-218)

นอกจากโกฏิบรรจุศพดังที่ได้กล่าวมาแล้ว นักโบราณคดียังได้พบซากข้าวของเครื่องใช้ของผู้ตายที่ถูกฝังร่วมกับโกฏิศพเป็นอันมาก ได้แก่ ภาชนะดินเผา เครื่องมือเครื่องใช้ และอาวุธที่ทำจากบรอนซ์และเหล็ก เครื่องประดับต่าง ๆ ได้แก่ กำไลและลูกปัดที่ทำจากเปลือกหอย ต่างหู ซึ่งสลักเป็นรูปสัตว์สองหัวทั้งจากเปลือกหอย แก้ว หินมีค่าหรือกึ่งมีค่าต่าง ๆ เช่น หินคาร์เนเลียน หินโมรา และเนฟไฟรท์ (nephrit) เป็นต้น

การศึกษาซากโบราณคดีเหล่านี้ ช่วยให้เราทราบว่า ชนในวัฒนธรรมชาห์วินได้ตั้งหลักแหล่งในบริเวณดังกล่าวในช่วงราว 500 ปีก่อนคริสตกาล จนถึงราว

¹ นักโบราณคดีสันนิษฐานว่า ชนในสังคมชาห์วินกลุ่มนี้ คงจะอพยพจากเขตชายฝั่งมาตามเส้นทางที่ผ่านช่องเขาเตื่องซอน (Truong Son) ทางด้านตะวันตกในบริเวณตอนบนของเวียดนามภาคกลาง เส้นทางดังกล่าวนี้เชื่อว่า น่าจะเป็นเส้นทางการค้าและการไปมาหาสู่กันระหว่างชนที่อาศัยอยู่ในบริเวณชายฝั่งทะเล และผู้ที่ตั้งหลักแหล่งในบริเวณที่ราบตอนในนับตั้งแต่กลางสหัสวรรษแรกก่อนคริสตกาลมาแล้ว (Southworth, 2011, p. 114; Higham, 2014, pp. 217-218)

ค.ศ. 100 หลังจากนั้นชุมชนของชาวจามก็เติบโตขึ้น ดังนั้น จึงมีความเป็นไปได้ว่า
ชนทั้ง 2 กลุ่มนี้อาจเกี่ยวดองและเป็นเครือญาติกัน ทั้งนี้ โดยพิจารณาจากหลักฐาน
ทางด้านธรรมเนียมการปลงศพและทางด้านภาษาศาสตร์ดังต่อไปนี้

ธรรมเนียมการปลงศพกับข้อสันนิษฐานด้านภาษาศาสตร์ชาติพันธุ์ ของชนในวัฒนธรรมชาห์วินและจาม

ธรรมเนียมการปลงศพของชนในวัฒนธรรมชาห์วินนับว่าแปลกและแตกต่าง
จากธรรมเนียมการปลงศพในที่อื่น ๆ ของส่วนแผ่นดินใหญ่ของเอเชียตะวันออกเฉียง
ใต้ ซึ่งส่วนใหญ่กระทำเพียงฝังร่างผู้ตายร่วมกับข้าวของอื่น ๆ โดยไม่มีการเผา²
เมื่อพิจารณาถึงพิธีการปลงศพของชาห์วินในเชิงเปรียบเทียบกับพิธีกรรมของชาวจาม
ในบันทึกทางประวัติศาสตร์ของจีนก็พบว่า มีบางส่วนที่คล้ายคลึงกัน กล่าวคือ
ชาวจามจะบรรจุร่างของผู้ตายที่ผ่านการเผามาแล้วลงในโกฏิซึ่งแตกต่างกันไป
ตามสถานะของผู้ตาย จากนั้น ก็จะนำไปทิ้งในทะเลแทนการฝัง (Maspero, 2002,
p. 19; Higham, 2004, p. 60)

ความคล้ายคลึงกันดังกล่าว จึงทำให้เกิดข้อสันนิษฐานถึงความเป็นไปได้ที่ว่า
ชนในวัฒนธรรมชาห์วินนี้ อาจเป็นบรรพชนของชาวจามที่ได้อพยพเข้ามาตั้งหลัก
แหล่งในบริเวณชายฝั่งนี้ในพวกราก (Higham, 2004, p. 60) เราได้รู้ว่า ชาวจาม
เป็นชนที่พูดภาษามาลาโย-โพลีเนเซียน ซึ่งเป็นสาขาหนึ่งในตระกูลออสโตรนีเซียน
และชนที่พูดภาษาในตระกูลนี้ส่วนใหญ่ (เช่นภาษามาลายูและภาษาอื่น ๆ ที่เป็น
เครือญาติ ได้แก่ ภาษาที่พูดกันอยู่ในอินโดนีเซีย ฟิลิปปินส์ โพลีเนเซีย และ
มาดากัสการ์ เป็นต้น) ล้วนอาศัยอยู่ในเขตหมู่เกาะของภูมิภาค (Vickery, 2005,
p. 37) ดังนั้น หากชนในสังคมชาห์วินเป็นบรรพชนของชาวจาม พวกเขาก็คงจะ
กระทำเช่นเดียวกับชาวจาม คือแยกตัวออกจากเครือญาติชาวมาเลย์อื่น ๆ ของตน

² นักโบราณคดีได้พบว่า การปลงศพโดยการบรรจุลงในโกฏิก่อนนำไปฝังเช่นนี้ มีอยู่เช่นกันในช่วง
ยุคหินใหม่ของบริเวณภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทยปัจจุบัน แต่จะกระทำเฉพาะกับศพทารกเท่านั้น
และไม่มีการเผาก่อนบรรจุลงในโกฏิเช่นธรรมเนียมของวัฒนธรรมชาห์วินนี้ (Higham, 2014, p. 212)

ในเขตหมู่เกาะเข้ามาตั้งรกรากอยู่ในอาณาบริเวณที่เป็นเสมือน “หมู่เกาะ”³ ของส่วนแผ่นดินใหญ่แห่งนี้ในราวกลางสหัสวรรษแรกก่อนคริสตกาล จากนั้น ก็ติดตามมาด้วยชาวจามเมื่อราว 2-3 ศตวรรษแรกของสมัยคริสตกาล

เนื่องจากนักภาษาศาสตร์ได้พบว่าภาษาของชาวจาม คล้ายคลึงกับภาษาของชาวอาละห์ และ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ภาษามลายูอีก (Malayic) ที่พูดกันอยู่ในภาคตะวันตกเฉียงใต้ของเกาะบอร์เนียว (Higham, 2014, p. 217) จึงทำให้เกิดข้อสันนิษฐานถึงความเป็นไปได้ที่ว่า ผู้ตั้งหลักแหล่งในอาณาบริเวณนี้ อาจเป็นผู้ที่อพยพมาจากเกาะบอร์เนียวโดยทางทะเล การอพยพนั้นคงเริ่มด้วยชนในวัฒนธรรมชาห์วัน ซึ่งส่งผลให้สังคมยุคก่อนประวัติศาสตร์เติบโตขึ้น จากนั้น ก็ติดตามมาด้วยการอพยพของชาวจาม ซึ่งส่งผลให้รัฐอารยธรรมพัฒนาขึ้นในดินแดนแถบนี้เมื่อเข้าสู่สมัยคริสตกาล (Higham, 2014, pp. 217-218)⁴

วิธีการดำเนินชีวิตและการค้าขายแลกเปลี่ยน

นักโบราณคดีสันนิษฐานถึงการจัดระเบียบสังคมของชนในวัฒนธรรมชาห์วัน จากสุสานและข้าวของเครื่องใช้ที่ถูกฝังร่วมกับร่างของผู้วายชนม์ไว้ดังนี้ นายหลังอพยพเข้ามา พวกเขาจะตั้งหลักแหล่งตามบริเวณปากแม่น้ำ และเลี้ยงชีพด้วยการ

³ ภูมิศาสตร์ที่ตั้งของรัฐจัมปาโบราณ มีลักษณะเป็นชายฝั่งแคบ ๆ เป็นทางยาว โดยมีเทือกเขาเตี๋ยงซอนตั้งเป็นแนวยาวเหนือ-ใต้อยู่ทางด้านตะวันตก และตะวันตกเฉียงเหนือ ส่วนชายฝั่งด้านตะวันออกเปิดออกสู่ชายฝั่งทะเล นอกจากนี้แล้ว สาขาของเทือกเขาเตี๋ยงซอนในบางตอน ยังยื่นออกมาสู่แนวชายฝั่ง ซึ่งส่งผลให้แนวชายฝั่งที่น่าจะเป็นพื้นที่ที่เป็นทางยาวโดยตลอด ถูกตัดแบ่งออกเป็นที่ราบลุ่มแม่น้ำที่แยกออกจากกันเป็นหย่อม ๆ สภาพเช่นนี้ ทำให้อาณาจักรจัมปามีลักษณะเหมือนเป็น “กลุ่มเกาะ” ซึ่งนอกจากจะแยกออกจากส่วนอื่น ๆ ของแผ่นดินใหญ่แล้ว ยังแยกออกจากกันและกันอีกด้วย แนวเทือกเขาที่ยื่นออกมาเหล่านี้ นับเป็นอุปสรรคของผู้คน (ชาวจาม) ในการเดินทาง (บก) เพื่อไปมาหาสู่กันในเส้นทางเหนือ-ใต้ และอาจกล่าวได้ว่า เป็นปัจจัยหนึ่งซึ่งส่งผลให้จัมปาได้เป็นอาณาจักรที่รวมตัวกันอย่างเป็นเอกภาพ

⁴ สมควรกล่าวไว้ ณ ที่นี้ด้วยว่า ข้อพิพาททางด้าน ดีเอ็นเอ ในหมู่ชาวจามเมื่อไม่นานมานี้ ดูเหมือนให้ข้อบ่งชี้ที่ต่างไปจากข้อสรุปที่ว่านี้ กล่าวคือ บรรพชนทางฝ่ายหญิงของชาวจามเป็นพวกที่อยู่ในเขตภาคพื้นแผ่นดินใหญ่ และฝ่ายชายก็เป็นผู้ที่อยู่ในเขตภาคพื้นแผ่นดินใหญ่เช่นกัน ทว่า ร่วมด้วยชนที่อยู่ในภาคพื้นหมู่เกาะ และในเอเชียใต้ด้วย (ดู Peng ,M.S. and Others. 2010. “Tracing the Austronesian Footprint in Mainland Southeast Asia; A Perspective from Mitochondrial DNA.” MBE 27: 2417-30; อ้างจาก Higham, 2014, p. 317) ข้อพิพาทดังกล่าว จึงทำให้ข้อสันนิษฐานเกี่ยวกับรากฐานที่มาของชนทั้งสองพวกนี้ ยังคงต้องศึกษาและค้นคว้าให้เป็นที่กระจ่างกันอีกต่อไป

ประกอบเกษตรกรรม และค้าขายแลกเปลี่ยนผลผลิตระหว่างชนพวกเดียวกันที่กระจายอยู่ตามหลักแหล่งต่าง ๆ ที่กระทำร่วมไปกับกิจกรรมเพาะปลูกและค้าขาย คือ การผลิตข้าวของเครื่องใช้ต่าง ๆ เช่นภาชนะดินเผา เครื่องมือเครื่องใช้ที่ทำจากโลหะ บรอนซ์ และเหล็ก รวมทั้งเครื่องประดับต่าง ๆ ได้แก่ กำไล ต่างหู และลูกปัดที่ทำจากเปลือกหอย แก้ว หินมีค่าและกึ่งมีค่าต่าง ๆ เป็นต้น (Southworth, 2004, p. 212; Lam Thy My Dzung, 2011, pp. 9-11)

ประดิษฐกรรมและการแปรรูปวัตถุดิบเหล่านี้ นอกจากเพื่อใช้บริโภคในท้องถิ่นแล้ว ยังถูกนำไปแลกเปลี่ยนกับชุมชนภายนอก ซึ่งเชื่อว่าจะกระทำอย่างกว้างขวาง เนื่องจากนักโบราณคดีได้พบประดิษฐกรรมเช่นเดียวกับที่พบในหลักแหล่งชาห์วันนี้ (โดยเฉพาะอย่างยิ่งต่างหู ที่สลักเป็นรูปสัตว์สองหัว) ในที่อื่น ๆ ของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ด้วย เช่น ในเมียนมาร์ และในประเทศไทย เช่น ที่บ้านคอนตาเพชรและอุโมง เป็นต้น รวมทั้งในที่อื่น ๆ เช่น ที่หมู่เกาะพาลาวันในฟิลิปปินส์ และเกาะใต้หวัน เป็นต้น นักโบราณคดียังได้พบอีกด้วยว่า บางแห่งของสถานที่ที่เป็นปลายทางของสินค้าเหล่านี้ (เช่น ในหมู่เกาะพาลาวันและประเทศไทย) พยายามทำเทียมและเลียนแบบสินค้าที่ตนได้รับมาจากสังคมชาห์วันนี้ด้วย (Higham, 2014, p. 214; Southworth, 2004, p. 213)

การค้าขายฝั้กับโลกภายนอกภูมิภาค โดยเฉพาะอย่างยิ่งกับอินเดีย ก็น่าจะเป็นส่วนสำคัญของเศรษฐกิจของชาวชุมชนนี้เช่นกัน เนื่องจากนักวิชาการได้พบวัสดุนำเข้าจากอินเดียเป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งเครื่องประดับต่างหู รวมทั้งวัสดุที่ใช้ทำต่างหู คือ หินคาร์เนเลียน โมรา และ แร่ควออร์ตสีต่าง ๆ ฯลฯ วัสดุเหล่านี้ถูกนำมาใช้ผลิตเป็นชิ้นงานในท้องถิ่นโดยเลียนแบบเทคนิคของอินเดีย

นอกจากวัสดุนำเข้าจากอินเดียดังกล่าวแล้ว นักวิชาการยังได้พบวัสดุหรือสินค้านำเข้าจากจีนสมัยราชวงศ์ฮั่นในปริมาณมาก เช่น ดาบ ผ้าไหม เหยี่ยว กระจกเงา และลูกธนู เป็นต้น แสดงว่า ชาวชุมชนนี้ค้าขายกับจีนไม่น้อยไปกว่าอินเดีย (Southworth, 2004, p. 213) บันทึกทางประวัติศาสตร์จากจีนยังแสดงให้เห็นอีกด้วยว่า ชนที่อาศัยอยู่อาณาบริเวณนี้เป็นผู้จัดหาสินค้าของป่าที่ป่ที่ต้องการให้แก่จีนด้วย เช่น งาช้าง นอแรด ขนนกและไม้หอม เป็นต้น (Higham, 2014, p. 214) การค้ากับจีนนี้ มีปริมาณมากขึ้นในช่วงปลายสหัสวรรษแรก ก่อนคริสตกาล เนื่องจากนักโบราณคดีได้พบว่า เศษซากวัสดุที่เป็นสินค้านำเข้า

จากจีนเพิ่มปริมาณมากขึ้นอย่างเป็นที่สังเกตเห็นได้ ซึ่งสอดคล้องกับหลักฐานทางด้านประวัติศาสตร์ที่ระบุถึงการขยายอำนาจของจักรวรรดิจีนอันเข้ามาในอาณาบริเวณนี้ เมื่ออย่างเข้าสู่สมัยคริสตศตวรรษที่ 4 (Southworth, 2004, pp. 212-213; Lam Thy My Dzong, 2011, p. 10) อย่างไรก็ตาม ปรากฏการณ์ที่เราได้เห็นด้วยเช่นกัน--ตามที่ปรากฏในหลักฐานทางด้านโบราณคดี--คือความเสื่อมของวัฒนธรรมชาห์วินและการปรากฏขึ้นของชุมชนของชาวจาม

การสิ้นสุดของวัฒนธรรมชาห์วินและการก่อตัวของชุมชนชาวจาม

นักโบราณคดีได้เห็นร่องรอยของความเสื่อมของวัฒนธรรมชาห์วิน ซึ่งเริ่มตั้งแต่ราวกลางศตวรรษแรกของสมัยคริสตศตวรรษเป็นต้นไป และเมื่อถึง ค.ศ. 100 ก็ไม่ปรากฏร่องรอยใดๆ ของวัฒนธรรมชาห์วินอีกเลย พิจารณาอย่างผ่านๆ การสูญหายไปของสังคมชาห์วิน ซึ่งประจวบพอดีกับการปรากฏขึ้นของแหล่งโบราณคดีของชาวจาม ทั้งในอาณาบริเวณที่อยู่ใกล้เคียงกันและทับซ้อนกัน (ในชั้นบนๆ ของแหล่งโบราณคดีชาห์วิน) อาจหมายถึงความสืบเนื่องจากสังคมยุคก่อนประวัติศาสตร์ชาห์วิน มาสู่สังคมอารยธรรมของชาวจาม อย่างไรก็ตาม นักโบราณคดีได้พบความแตกต่างของวัฒนธรรมทางวัตถุของทั้งสองวัฒนธรรมนี้เป็นอันมาก ทั้งในด้านวัตถุพิพากร ตลอดจนเทคนิคในการผลิตและแปรรูป และที่นับเป็นประจักษ์พยานสำคัญ คือสุสานและพิธีศพ ซึ่งแตกต่างออกไปอย่างเห็นได้ชัด ทั้งหมดนี้ เป็นการชี้ชัดว่า เมื่อถึงยุคของชาวจาม แบบแผนการตั้งหลักแหล่งและโครงสร้างทางสังคมได้เปลี่ยนแปลงไปแล้ว (Lam Thi My Dzong, 2011, p. 8, p. 10)

เนื่องจากทั้งสองแหล่งวัฒนธรรมนี้ตั้งอยู่ในอาณาบริเวณที่ทับซ้อนและใกล้เคียงกัน สิ่งที่นักโบราณคดีมองหาความน่าจะเป็นในเบื้องต้น คือการให้อิทธิพลซึ่งกันและกันของทั้งสองวัฒนธรรมนี้ กล่าวคือ วัฒนธรรมชาห์วินในฐานะที่รุ่งเรืองมาก่อน เป็นรากฐานหรือให้อิทธิพลใด ๆ แก่รัฐอารยธรรมลินยีที่ถือกำเนิดขึ้นในปลายคริสต์ศตวรรษที่ 2 ใช่หรือไม่ ?

ในเรื่องนี้ ดูเหมือนว่า นักวิชาการจะมีทัศนคติที่ต่างกันอยู่ กล่าวคือ ฝ่ายหนึ่ง (ซึ่งส่วนใหญ่เป็นนักโบราณคดีชาวเวียดนาม) พิจารณาว่าวัฒนธรรมทางวัตถุ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเครื่องปั้นดินเผาของชาวจามในยุคแรก ๆ สะท้อนถึงคุณลักษณะบางประการที่รับเป็นมรดกจากวัฒนธรรมชาห์วินที่เจริญมาก่อน (ดู Lam Thi My

Dzung, 2011, p. 10)⁵ ในขณะที่นักโบราณคดีอื่น ๆ มีแนวโน้มที่จะพิจารณาว่า แม้จะมีปัจจัยที่ดูเหมือนสัมพันธ์กันอยู่ระหว่างทั้ง 2 วัฒนธรรมนี้ แต่หลักฐานทาง โบราณคดีที่ปรากฏ ก็ไม่อาจกล่าวได้ว่า นักแน่นพอที่จะชี้ชัดถึงลักษณะร่วม และ/หรือการแลกเปลี่ยนกันระหว่างสองวัฒนธรรมนี้ได้⁶ สภาวะการณในช่วงเปลี่ยน ผ่านจากปลายยุควัฒนธรรมชาห์วันเข้าสู่ช่วงของการก่อตัวของวัฒนธรรมใหม่ที่ระบุ ได้ว่าเป็นวัฒนธรรมของชาวจามในพื้นที่ที่ทับซ้อนกันดังกล่าว ก็ยังไม่เป็นที่กระจ่างนัก ข้อสันนิษฐานที่เป็นไปได้ประการหนึ่งคือ ชาวจามอาจเข้ามาตั้งหลักแหล่งในอาณา บริเวณที่เป็นพื้นที่เปิดโล่งของวัฒนธรรมชาห์วัน หรืออาจเข้ามาในช่วงที่วัฒนธรรม ชาห์วันเสื่อมสลายลงแล้ว (Glover and Nguyen Kim Dung, 2011, p. 76; Yamakata, 2011, p. 95) ความเป็นไปได้อีกทางหนึ่ง (ตามความเห็นของ ชาร์ลส์ ไฮแฮม) คือ หากจะมีความต่อเนื่องระหว่าง 2 วัฒนธรรมดังกล่าว ช่วงเวลาของการ เปลี่ยนผ่านจากสังคมชาห์วันมาสู่สังคมของชาวจาม คงเกิดขึ้นในช่วงระยะเวลาสั้น และอย่างรวดเร็วจนไม่ปรากฏหลักฐานทางโบราณคดีที่ชัดเจน (Higham, 2014, p. 327) ประเด็นเรื่องความสัมพันธ์ระหว่าง 2 วัฒนธรรมดังกล่าว จึงเป็นเรื่องที่ยัง ต้องศึกษากันต่อไป

ถึงกระนั้นก็ตาม พิจารณาจากผลงานการขุดค้นทั้ง 2 วัฒนธรรมดังกล่าวนี้ ช่วยให้เราได้ข้อเปรียบเทียบที่น่าสนใจ กล่าวคือ ในขณะที่วัตถุทางวัฒนธรรมของ ชาห์วันที่พบ มักทำเทียมและเลียนแบบวัสดุที่นำเข้ามาจากอินเดียดังที่ได้กล่าวแล้วนั้น ในหลักแหล่งของชาวจาม วัสดุต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับชีวิตความเป็นอยู่ที่พบ เช่น เหยือก ดินเผา เครื่องมือและอาวุธที่ทำจากเหล็ก หรือบรอนซ์ และกระเบื้องมุงหลังคา ฯลฯ ล้วนบ่งบอกถึงอิทธิพลของวัฒนธรรมจีนสมัยราชวงศ์ฮั่น และการเลียนแบบเทคนิค การประดิษฐ์ของจีนฮั่น การเลียนแบบที่ว่านี้ พบว่ามีมากขึ้นเป็นลำดับนับตั้งแต่

⁵ ผลงานของนักวิชาการเวียดนามอื่น ๆ ที่กล่าวในทำนองเดียวกัน ได้แก่ Ngo Si Hong, n.d. "Sa Huynh : An Indigenous Cultural Tradition in Southern Vietnam." Paper presented at the Conference on The High Bronze Age in South China and Southeast Asia, HuaHin, Thailand, January 1991 ; Nguyen Chieu, et al. 1991. "Ceramics from Excavations of Ancient Cham Remains at TraKieu, 1990, Khao Co Hoc" (In Vietnamese) อ้างจาก Glover, Yamagata and Southworth , 1996, p. 167.

⁶ ดูรายละเอียดข้อคิดเห็นทางโบราณคดีเกี่ยวกับประเด็นนี้ใน Glover, Yamagata and Southworth, 1996, pp. 166-176; Yamakata, 2011, pp. 81-98.

คริสต์ศตวรรษที่ 2 ก่อนคริสตกาลเป็นต้นมา (Southworth, 2004, p. 213) สะท้อนถึงการค้าและการติดต่อกับจีนที่เพิ่มปริมาณขึ้น ส่วนวัสดุที่ได้รับอิทธิพลจากอินเดีย แม้ว่าจะยังหลงเหลืออยู่ แต่ก็เห็นได้ว่า มีปริมาณลดลง (Lam Thi My Dzung, 2011, p. 10) ที่นับว่าน่าสนใจยิ่งกว่าอย่างอื่น น่าจะได้แก่ การได้พบตราที่ทำจากดินเหนียว (fengni) ของจีนในแหล่งโบราณคดีของชาวจามในระยะก่อนตัวในบริเวณลุ่มน้ำหุบบอน (Thu Bon)⁷ ตราดินเหนียวที่ว่านี้ มีคำจารึกที่อ่านได้ว่า “ตราของทูตแห่งเทพเหลือง” (Huangshenshizhezhang /Envoy of the Yellow God) นักวิชาการได้พบตราเหล่านี้ในแทบทุกสุสานยุคราชวงศ์ฮั่นในที่อื่น ๆ เช่น ในจีน ในเวียดนามเหนือ และในคาบสมุทรเกาหลี การพบตรานี้ ในแหล่งโบราณคดีของชาวจามเช่นนี้ จึงทำให้เกิดข้อสันนิษฐานที่ว่า อาจมีชาวจามบางส่วนรับและนับถือพุทธแห่งเทพเหลืองจีนนี้ หรือที่น่าจะเป็นไปได้มากกว่า คือผู้นับถือส่วนใหญ่ คือชาวจีนที่เข้ามาค้าขายในชุมชนชาวจาม ถึงกระนั้นก็ตาม เรายังอาจวางสรุปอย่างกว้าง ๆ ได้ว่า ชาวจามคงจะรู้จักและคุ้นเคยกับความเชื่อของจีน และอิทธิพลของจีนในชุมชนแห่งนี้ อาจมีได้จำกัดแต่เฉพาะทางด้านวัตถุเท่านั้น แต่รวมถึงทางด้านความเชื่อด้วย (Glover & Nguyen Kim Dung, 2011, p. 69; Yamakata, 2011, p. 94)

อิทธิพลของวัฒนธรรมของจีนทางด้านวัตถุที่เพิ่มปริมาณขึ้น ตลอดจนความเชื่อของจีนที่แพร่เข้ามาในปลายสหัสวรรษแรกก่อนคริสตกาลดังที่กล่าวนี้ อาจกล่าวได้ว่า คือบทใหม่โรงซึ่งจะติดตามมาด้วยการขยายอำนาจทางการเมืองของจีนลงมาในอาณาบริเวณทะเลจีนใต้และชายฝั่งเวียดนามตอนกลางเมื่อเข้าสู่ศตวรรษที่ 1 และ 2 ของสมัยคริสตกาล

การขยายอิทธิพลของจักรวรรดิจีนในเขตทะเลจีนใต้และชายฝั่ง เวียดนามตอนกลาง

การขยายอำนาจของจีนลงมายังเขตทะเลจีนใต้และเวียดนามตอนกลางนี้ อาจกล่าวได้ว่า เริ่มตั้งแต่การก่อตั้งจักรวรรดิรวมศูนย์เป็นครั้งแรกโดยจักรพรรดิฉินซี

⁷ อาณาบริเวณนี้ จะเติบโตขึ้นเป็นศูนย์กลางทางการค้า (โกคาม-Go Cam) การเมือง (ตราเกี้ยว-Trakieu หรือ จาแกว ตามสำเนียงของชาวเวียดนาม) และศาสนา (มิเชิน-Mison) ของจัมปานับตั้งแต่วรรดิศตวรรษที่ 4-5 เป็นต้นมา อนึ่ง มิเชิน เมืองที่ตั้งของศาสนสถานสำคัญของจัมปาแห่งนี้ ได้รับการขึ้นทะเบียนเป็นเมืองมรดกโลกโดยองค์การยูเนสโกใน ค.ศ. 1999

ฮ่องเต้แห่งราชวงศ์ฉินในปี 221 ก่อนคริสตกาล และดำเนินสืบต่อมาอีกราว 4 ศตวรรษ ในยุคราชวงศ์ฮั่น (206 ก่อนคริสตกาล – ค.ศ. 220) การก่อตั้งจักรวรรดิรวมศูนย์ของจีนดังกล่าว ส่งผลให้เครือข่ายการค้าตามภูมิภาคต่าง ๆ พัฒนารุ่งเรืองขึ้น เนื่องจากความต้องการสินค้าจากจักรวรรดิจีนเพิ่มปริมาณขึ้น ภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ซึ่งเป็นแหล่งสินค้าของป่าให้แก่จีนก็รุ่งเรืองขึ้นเช่นกัน อย่างไรก็ตาม ที่เกิดขึ้นพร้อมกันไปกับความเสี่ยงเรื่องทางการค้า คือสงครามพิชิตดินแดน ทั้งนี้ เนื่องมาจากนโยบายของศูนย์กลางจีนที่ต้องการสร้างความเป็นปึกแผ่นภายในจักรวรรดิ นโยบายดังกล่าวส่งผลให้ดินแดนอิสระหรือกึ่งอิสระทั้งหมดของจีนทั้งทางด้านตะวันตกเฉียงเหนือ และอาณาบริเวณชายแดนตอนใต้ของจักรวรรดิถูกรวบปราม เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ได้รับผลกระทบโดยตรงจากสมการณดังกล่าว เมื่อจักรพรรดิหวังตี้แห่งราชวงศ์ฉินทรงเปิดฉากการรณรงค์เพื่อรวบรวมพวก “เย้”⁸ ซึ่งได้แก่ ชนที่อาศัยอยู่ในอาณาบริเวณชายฝั่งทะเลตอนใต้ของจีน รวมทั้งพวกที่อยู่ถัดลงมาจากจีนตอนใต้คือพวกเวียดในอาณาบริเวณอ่าวตังเกี๋ยและเวียดนามตอนเหนือปัจจุบัน ชนเหล่านี้รวมทั้ง ดินแดนของเหล่าพวกเขา ถูกจัดแบ่งออกจังหวัดต่าง ๆ ภายใต้การปกครองของจีน (Majumda, 1985, p. 14; Higham, 2004, pp. 41-60)

ถัดมาใน ปี 206 ก่อนคริสตกาลเมื่อราชวงศ์ฉินสลายลง ชาวเวียดคือโอกาสประกาศตั้งอาณาจักรนาม-เวียด (Nam-Viet) หรือ นานานเย้ (Nan-yue) ที่เป็นอิสระของตนขึ้น นาม-เวียดดังกล่าวนี้ รวมถึงเมืองชายฝั่งทะเลตอนใต้ของจีน ดังเช่น กวางตุ้ง และกวางสี เป็นต้น โดยมีนครหลวงอยู่ที่กวางตุ้ง (Majumda, 1985, p. 14) ชาวเวียดเหล่านี้ สามารถต้านทานอำนาจทางการเมืองของจีนยันได้ จนกระทั่งในปี 111 ก่อนคริสตกาล ในสมัยการปกครองของจักรพรรดิวุตี้ (Wudi, 140-87 ก่อนคริสตกาล) อาณาจักรนาม-เวียดก็ถูกผนวกเข้าเป็นส่วนหนึ่งของจักรวรรดิจีนอันโดยจีนได้กำหนดให้ดินแดนของชาวเวียดมีสถานะเป็นจังหวัดทหาร (Commandery) ซึ่งแยกออกเป็น 3 จังหวัดด้วยกัน 2 จังหวัดแรก คือ เจียวชี่ (Jiaozi) ในบริเวณลุ่มแม่น้ำแดง และจิ่วเจิน (Jiujuen) ในลุ่มแม่น้ำมา (Ma) นั้น เป็นดินแดนที่จีนเข้าปกครองโดยตรง ส่วนจังหวัดที่ 3 คือ ไรนาน หรือ นัทนัม (Rinan/Nut Nam) ตอนใต้ได้แก่ อาณาบริเวณที่อยู่ถัดจากช่องเขาาง (Ngang) ลงมาจนถึงช่องเขาไฮเหวิน

⁸ เย้ (yue) เป็นคำที่จีนใช้ในความหมายว่า พวกป่าเถื่อนที่อยู่ตามชายขอบของจักรวรรดิ

ซึ่งเป็นถิ่นที่อยู่ของชาวจามนั้น จีนมิได้เข้มงวดในการปกครองดินแดนของชาวเวียดนาม การควบคุมกระทำอย่างหละหลวมหรือเพียงในนามเท่านั้น สันนิษฐานว่าอาจเนื่องจากสภาพภูมิประเทศที่เป็นป่ามีเทือกเขาเตี้ยระยงซ้อนที่สลับซับซ้อน และที่ราบสูงของลาว เป็นแนวกันจาก 2 จังหวัดแรกที่อยู่ทางตอนเหนือ ยากที่เจ้าหน้าที่จะเข้าไปควบคุมได้ จีนจึงมิได้คิดเข้าปกครองโดยตรง บันทึกประวัติศาสตร์ของจีนพรรณนาถึงประชากรในเขตชายแดนของไชน่าไว้ว่า “เป็นพวกคนป่าที่ไม่รู้แม้กระทั่งการเพาะปลูก ได้แต่ล่าสัตว์และตกปลา... คอยแต่จะก่อวุ่นและรุกเข้าโจมตีศูนย์กลางที่เจ้าหน้าที่พำนักอยู่ ... ปล้นสะดมและฆ่าฟัน จากนั้นก็ถอยเข้าไปในป่าลึกที่เจ้าหน้าที่เข้าไปไม่ถึง” (Maspero, 2002, p. 24)

อาจเนื่องจากข้อจำกัดทางด้านภูมิประเทศ และความห่างไกลดังกล่าว เราจึงอาจสรุปได้ว่า วิถีโคบายของจีนต่ออาณาบริเวณนี้ (รวมทั้งดินแดนตอนเหนือของภาคพื้นแผ่นดินเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และที่อยู่ถัดลงมาคือลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยาและลุ่มแม่น้ำโขง) มิได้ต้องการเข้าครอบครองในเชิงจักรวรรดินิยมโดยตรง หากแต่ให้เป็นเพียงปริณทลภายใต้อิทธิพลทางด้านการเมือง และการขยายผลประโยชน์ทางการค้าของตนเท่านั้น กล่าวอีกนัยหนึ่ง จีนอาจเพียงต้องการความสัมพันธ์ทางการค้าในระบบบรรณาการกับอาณาบริเวณแถบนี้มากกว่าเข้าปกครองโดยตรง เพราะนโยบายนี้ ช่วยให้จีนได้รับสินค้าของป่าซึ่งเป็นสิ่งที่จีนต้องการได้สะดวกยิ่งกว่า โดยเฉพาะอย่างยิ่ง นอแรด กระดองเต่า ไม้หอม ชนบก ฯลฯ ซึ่งมีอยู่ในดินแดนของชาวจามเป็นอันมาก ด้วยนโยบายดังกล่าว การเข้าควบคุมดินแดนอันเป็นถิ่นฐานของชาวจามจึงค่อนข้างบางเบา

อย่างไรก็ดี แม้ว่าจีนมิได้เข้าปกครองดินแดนของชาวจามหรือไชน่านตอนใต้โดยตรง แต่เราก็อาจคาดเดาได้ถึงผลกระทบที่ชุมชนต่าง ๆ ในเขตไชน่านและที่ถัดลงมาทางใต้ได้รับอย่างไม่อาจเลี่ยงได้ ที่สำคัญประการหนึ่งคือ อิทธิพลของจีนที่แผ่ขยายเข้ามา ย่อมทำให้ชุมชนต่าง ๆ ที่เดิมกระจายกันอยู่เป็นหย่อม ๆ และเป็นอิสระจากกันตามแบบแผนของสังคมยุคก่อนประวัติศาสตร์โดยทั่วไป ต้องพยายามผนึกกำลังเข้าด้วยกันในลักษณะรัฐรวมศูนย์ เพื่อเสริมสร้างการแข่งขันในการป้องกันตนเอง สภาวะเช่นนี้ เมื่อบวกกับข้อได้เปรียบทางด้านภูมิศาสตร์ที่อยู่ใกล้เส้นทางค้าขายทั้งทางบกและทะเล ช่วงเวลานี้ จึงน่าจะเป็นทั้งวิกฤติและโอกาสของชาวจามที่ตั้งหลักแหล่งและเป็นชนกลุ่มใหญ่ในอาณาบริเวณแถบนี้ กล่าวคือ โอกาสในการ

สถาปนาสังคมที่รวมศูนย์อำนาจในระบบรัฐที่เป็นปีกแผ่น ซึ่งแน่นอนว่า พวกเขาต้องผ่านช่วงวิกฤติของการกระทบกระทั่งและขัดแย้งกันภายในที่อาจถึงขั้นปราบปรามทางทหาร⁹ ทั้งนี้ เพื่อที่สังคมที่เป็นปีกแผ่นในระบบรัฐทั้งหมด จะสามารถตัดดวงผลประโยชน์ได้มากที่สุดจากโอกาสทางเศรษฐกิจที่เปิดให้เหล่านี้ (Majumda, 1985, pp. 14-15; Maspero, 2002, p. 24; Southworth, 2004, pp. 213-214, p. 216; Southworth, 2011, pp. 108-109; Higham, 2014, p. 329)

กำเนิดของรัฐอารยธรรม “ลินยี”

นโยบายของจีนที่ต้องการควบคุมดินแดนทางตอนใต้ หรือโดยเฉพาะอย่างยิ่ง ไโรนนานตอนใต้แต่เพียงในนาม เริ่มเปลี่ยนแปลงในช่วงระหว่าง ค.ศ. 44-144 ทั้งนี้ สืบเนื่องจากข้าหลวงจีนในพื้นที่ที่ต้องการเพิ่มผลผลิตและรายได้จากชนในปกครองของตน การเข้าควบคุมและจัดระเบียบการปกครองจึงกระชับยิ่งขึ้น แน่แน่นอนว่า นโยบายนี้ หมายถึงชาวจามถูกบังคับให้ต้องเพิ่มผลผลิต เสียภาษี และรับวิถีปฏิบัติทางวัฒนธรรมตามแบบฉบับของจีน นโยบายเหล่านี้ ส่งผลให้ชาวจามลุกฮือขึ้นก่อกบฏหลายครั้ง ครั้งสำคัญคือใน ค.ศ. 100 และถัดมา คือการบุกเข้าโจมตีจีนจากฐานที่ตั้งภายนอกใน ค.ศ. 136 การกบฏครั้งสำคัญอีกครั้งหนึ่ง คือใน ค.ศ. 144 และมาถึงจุดแตกหักใน ค.ศ. 192 กล่าวคือ ในครั้งสุดท้ายนี้ ชาวจามถือโอกาสที่ศูนย์กลางจีนกำลังประสบปัญหาวุ่นวายเพราะความเสื่อมของราชวงศ์ฮั่นก่อนจะจลาจล ถึงขั้นลอบสังหารผู้ว่าการเขตปกครองจีนที่เซียงลิน (Xinglin)¹⁰ จากนั้น หัวหน้าผู้ก่อการซึ่งจีนเรียกว่า กุ้ยเหลียน (Khu-Lien) ก็ได้ประกาศตนเป็นกษัตริย์ของรัฐอิสระ การกบฏครั้งนี้ จึงนับเป็นเหตุการณ์ที่นำมาซึ่งกำเนิดของอาณาจักรอิสระในอาณาบริเวณตอนใต้ของไโรนนานเมื่อก้าวขึ้นสู่คริสต์ศตวรรษที่ 3 ซึ่งตามบันทึกของจีนเรียกว่า ลินยี

⁹ นักโบราณคดีได้พบซากวัตถุประเภทอาวุธ ได้แก่ ดาบ และ กริช มีปริมาณมากขึ้นในช่วงเวลาของการขยายอำนาจเข้ามาของจีนในอาณาบริเวณนี้ อย่างเป็นที่สังเกตเห็นได้ (Higham, 2014, pp. 209-211)

¹⁰ นักวิชาการมีความเห็นเป็น 2 ทาง เกี่ยวกับที่ตั้งของเซียงลิน ในทางหนึ่งสันนิษฐานว่าอยู่ที่กวางนัม แต่ในอีกทางหนึ่งสันนิษฐานว่า น่าจะอยู่เหนือขึ้นไปเล็กน้อยคือที่เมืองเว้ (Southworth, 2004, p. 216)

อนึ่ง ข้อถกเถียงยังมีอยู่เสมอจนถึงทุกวันนี้ว่า แวนแคว้นที่ชื่อว่าลินีที่ถือกำเนิดขึ้นมาจากการกบฏนี้ คือราชอาณาจักรจัมปาไชหรือไม¹¹ อย่างไรก็ตามก็ถือได้ว่าเป็นดินแดนที่ยกตั้งขึ้นมาใหม่ ผลที่สุดแล้ว เป็นดินแดนที่ถูกเรียกว่า จัมปา และเมื่อถึงคริสต์ศตวรรษที่ 4 ผู้ที่อาศัยอยู่ในดินแดนนี้ เป็นชนที่พูดภาษาจามอย่างไม่มีข้อกังขาอีกต่อไป (Higham, 2014, p. 324; Coedes, 1968, p. 48)

ตามบันทึกหลักฐานของจีน รวมไปถึงข้อสันนิษฐานทางด้านโบราณคดี รัฐลินีที่ก่อตั้งขึ้นนี้ ประกอบด้วยชนหลายเผ่าพันธุ์ ซึ่งอาศัยอยู่ตามลุ่มน้ำต่าง ๆ โดยมีชาวจามเป็นชนกลุ่มใหญ่ ชนเหล่านี้ รวมตัวกันเป็นพันธมิตรกันอย่างหลวม ๆ นอกจากเพื่อให้ได้ประโยชน์สูงสุดทางเศรษฐกิจ (หรืออีกนัยหนึ่งผลกำไรสูงสุด) จากการค้ากับจีนแล้ว ยังเพื่อต่อต้านการพยายามเข้าควบคุมการปกครองโดยตรงของจีนด้วย (Coedes, 1968, p. 42; Southworth, 2011, p. 109) ศูนย์กลางหรือนครหลวงของรัฐใหม่คือลินีนี้ ไม่เป็นที่แน่ชัดว่าอยู่ที่ใด บันทึกทางประวัติศาสตร์ของจีนพรรณนาไว้ว่า “เป็นเมืองที่มีกำแพงรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า ตั้งอยู่ในแนวตะวันตก-ตะวันออก โดยมีแนวลำน้ำอยู่ทางทิศเหนือ กำแพงมีความยาวโดยรอบ 4 กิโลเมตร กำแพงถูกเจาะออกเป็นประตู 4 ประตู ประตูที่เป็นหลักสำคัญอยู่ทางทิศตะวันออก” นักโบราณคดีใช้บันทึกดังกล่าวนี้เป็นกุญแจในการค้นหา ซึ่งได้พบว่า ชากำแพงที่เข้าลักษณะดังที่ว่่นี้ มีหลายแห่งด้วยกัน เช่นที่ ทันห์ลอย (ThanhLoi) บนชายฝั่งทางใต้ของแม่น้ำฮวง (Houng) ใกล้กับเมืองเว้ในปัจจุบัน ที่ตราเกี้ยว (จาแกว) ในลุ่มน้ำพูบอนก็พบซากเมืองที่เข้าลักษณะดังกล่าว ถัดจากตราเกี้ยวลงไปทางใต้ ในเขตกวางยางและบิन्हินห์ ก็พบว่ามีอยู่เช่นกัน ทว่า เมื่อพิจารณาาร่วมกับบันทึกทางประวัติศาสตร์อื่น ๆ นักโบราณคดีส่วนมากเชื่อว่าน่าจะเป็นดินแดนที่ค่อนข้างขึ้นไป

¹¹ ข้อถกเถียงนี้ มีมานานตั้งแต่ยุคการศึกษาของนักวิชาการฝรั่งเศสในช่วงก่อนสงครามโลกครั้งที่ 2 ความเห็นของไมเคิล วิกเคอรี ในผลงานที่ชื่อว่า Champa Revised (2005) ซึ่งอ้างถึงความเห็นของนักวิชาการฝรั่งเศส และโดยการศึกษาจารึกของจามและบันทึกประวัติศาสตร์ของเวียดนามให้ความเห็นว่า ประชาชนลินีแต่ดั้งเดิม อาจเป็นชนที่พูดภาษาในตระกูลมอญ-เขมรซึ่งอพยพมาจากตอนใต้ของจีน เจกเซนเดียวกับชนส่วนใหญ่ของภาคพื้นแผ่นดินใหญ่ของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ทั้งนี้ พิจารณาจากคำที่คนเหล่านี้เรียกผู้นำของตนว่า ฟาน (Fan) ตามที่ประวัติศาสตร์จีนบันทึกไว้ นั่น เป็นคำที่ชาวฟูนัน (ซึ่งเป็นชนในตระกูลภาษามอญ-เขมร) ใช้เรียกผู้นำของตน วิกเคอรีให้ความเห็นว่า พวกมอญ-เขมรนั้นและน่าจะเป็นพวกที่เข้าผสมผสานกับชนที่อาศัยอยู่ในดินแดนที่เป็นที่ตั้งของเวียดนามตอนเหนือในปัจจุบัน (ดู Vickery, 2005)

ทางเหนือคือในอาณาบริเวณที่ใกล้กับเวินในปัจจุบันมากกว่าที่อื่น ¹² (Glover & Nguyen Kim Dung, 2011, p. 62; Southworth, 2004, pp. 220-221)

รัฐลินยี่มีขอบเขตสักเท่าใดก็ไม่เป็นที่แน่ชัดเช่นกัน การศึกษาของนักโบราณคดีและประวัติศาสตร์ในปัจจุบันส่วนใหญ่ยืนยันว่า ลินยี่ตามที่ปรากฏในหลักฐานประวัติศาสตร์ของจีน มิได้มีอาณาบริเวณครอบคลุมพื้นที่ทั้งหมดของชายฝั่งเวียดนามอย่างแน่นอน หากแต่จำกัดอยู่ในอาณาบริเวณชายฝั่งแคบ ๆ ระหว่างช่องเขาจางจนถึงช่องเขาไฮเวินเท่านั้น (Southworth, 2002, p. 221) ส่วนดินแดนที่ถัดลงมาทางใต้ ก็เชื่อว่า เป็นแวนแค้วน หรือชุมชนชาวจามเช่นกัน ชุมชนเหล่านี้ เชื่อว่าคงเป็นกลุ่มชาวจามแต่ละกลุ่มแต่ละพวก ที่อพยพ (จากบอร์เนียว) มาขึ้นฝั่งที่เวียดนามในเวลาต่าง ๆ กัน และต่างกลุ่มต่างก่อตั้งชุมชนของตนอย่างเป็นอิสระจากรัฐลินยี่ทางตอนเหนือ (ดู Vickery, 2005, pp. 12-14) หรือมิฉะนั้น ก็ตกอยู่ภายใต้อิทธิพลหรือถูกปกครองโดยตรงโดยรัฐฟูนัน (ในบางเวลา) ทั้งนี้ ตามรายงานของทูตพิเศษจีนกั๋งไท่ (Kang Tai) ¹³ ที่เดินทางมาเยือนราชสำนักฟูนันในทศวรรษ 240 กล่าวว่าเมื่อถึงคริสต์ศตวรรษที่ 3 ภัศรียี่ฟานชิหิมัน (Fan Shihman) แห่งฟูนันได้แผ่อำนาจเหนือชาวจาม (Hall, 2011, p. 72) เข้าใจว่า น่าจะเป็นชาวจามในอาณาบริเวณที่อยู่ถัดขึ้นมาจากตอนเหนือของอาณาจักรฟูนันเท่านั้น

แต่ไม่ว่าขอบเขตของลินยี่จะกว้างใหญ่สักเท่าใด หรือศูนย์กลางจะอยู่ที่ใดก็ตาม ในฐานะที่เป็นรัฐใหม่ที่เพิ่งก่อตั้งและมีเพื่อนบ้านที่ทรงพลังอย่างสูง (คือจีนทางตอนเหนือและฟูนันทางด้านตะวันตกเฉียงใต้) นโยบายของรัฐใหม่ที่เราพอจะอนุมานได้ คือการพยายามสร้างความมั่นคงและเข้มแข็งแก่แวนแค้วนที่เป็นอิสระของตน และตามที่ปรากฏ แนวทางที่ชาวจามได้พยายามกระทำคือขยายอาณาเขตของตนขึ้นไปทางเหนือ ซึ่งก็คือ จังหวัดต่าง ๆ ของเวียดนามที่อยู่ภายใต้การปกครองของจีน เหตุจูงใจในการทำสงครามขยายอาณาเขตที่วุ่นวายนี้ อาจพิจารณาได้ดังนี้

ประการแรก เพื่อให้ครอบคลุมพื้นที่ทั้งหมดที่มีชนเชื้อสายเดียวกับตน ซึ่งเชื่อว่า น่าจะยังมีบางส่วนยังคงอยู่ภายใต้การปกครองของจีนในอาณาบริเวณไโรนาน

¹² แต่ก็มีนักวิชาการบางคนมีความเห็นว่า น่าจะอยู่ที่ตราเกี้ยวในวงวนัมนมากกว่า (Shiro, 2011, p. 121)

¹³ เป็นทูตที่ถูกส่งมาจากข้าหลวงจีนที่ปกครองดินแดนเวียดนามในขณะนั้น โดยมีจุดมุ่งหมายที่จะสำรวจเส้นทางการค้าของจีนในดินแดนชายฝั่งทะเลตอนใต้ของเวียดนาม จึงได้สำรวจพื้นที่ชายฝั่งเวียดนามตอนใต้ในแง่ภูมิศาสตร์พร้อมกันไปด้วย (ดู Hall, 2011, pp. 42-44)

ทางตอนเหนือ (Majumda, 1985, p. 17)

ประการที่ 2 การปรากฏอยู่ของเงินย้อมทำให้พวกเขาไม่อาจแสวงหาผลประโยชน์จากการค้าทั้งทางบกและทางทะเลในลุ่มแม่น้ำแดง และโดยเฉพาะอย่างยิ่งในบริเวณอ่าวตังเกี๋ย ซึ่งขณะนั้นอยู่ในการควบคุมของจีนอย่างสิ้นเชิง อาณาบริเวณนี้ เป็นชุมทางการคมนาคมทางบก (ที่เข้าสู่แผ่นดินตอนใน) และเป็นเมืองท่าทางการค้านานาชาติ ที่ผู้ประกอบการค้าจากที่ต่าง ๆ ทั้งจากตะวันตก (อินเดีย และมุสลิมในตะวันออกกลาง) และจากตะวันออก (จีน) มาพบปะเพื่อค้าขายและแลกเปลี่ยนสินค้าระหว่างกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง สินค้ายุทธศาสตร์ที่เป็นที่ต้องการอย่างยิ่งของทุกฝ่าย คือ ม้า ทาส และเกลือ ซึ่งมีศูนย์รวมอยู่ ณ ที่นี้ (Tana, 2006, pp. 83-84)

ประการที่ 3 อาจกล่าวได้ว่า สงครามนี้เกิดจากแรงต่อต้านของลिनยี ต่อแรงกดดันการแผ่ขยายอารยธรรมจีน-เวียดนามเหนือพวกตน หรืออีกนัยหนึ่งเป็นการต่อสู้เพื่อคงไว้ซึ่งอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของตนให้พ้นจากการถูกรบงำของลัทธิจักรวรรดินิยมจีน ที่พยายามแผ่ขยายอำนาจลงมาจากทางตอนเหนือ

ประการสุดท้าย มีความเป็นไปได้ว่า การทำสงครามเป็นหนทางหนึ่งในการส่งเสริมความมั่นคงของรัฐ รวมทั้งส่งเสริมบุญญาธิการของกษัตริย์ตามวิถีและค่านิยมของชาวจาม กล่าวคือ ผู้เป็นกษัตริย์นั้นเป็นที่คาดหวังในหมู่ประชาชนว่า จักต้องเก่งกล้าทางการรบ และนำสมบัติและความมั่งคั่งอันเป็นผลได้จากการทำสงครามนั้น มาเจือจุนความมั่นคงทางเศรษฐกิจให้แก่อาณาจักร

อนึ่ง เป็นที่น่าสังเกตว่า กษัตริย์จามทรงทำสงครามรุกรานชายแดนจีนด้วยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น พร้อม ๆ กับการส่งทูตและบรรณาการไปถวายจักรพรรดิจีน ซึ่งเป็นสัญลักษณ์ของการแสดงความอ่อนน้อม แต่ในอีกทางหนึ่ง ก็เพื่อผลประโยชน์ทางการค้าของรัฐใหม่ของตน เพราะสำหรับจีนนั้น เป้าหมายทางการพาณิชย์ คือรากฐานสำคัญของการมีสัมพันธภาพระหว่างกัน ดังนั้น การมีความสัมพันธ์ทางการทูตกับจีน จึงย่อมช่วยให้ชาวจามได้รับสิทธิธรรมในการค้าขาย นอกจากนี้ การที่จีนให้การรับรองโดยการรับทูตและบรรณาการที่ถวายให้แก่จักรพรรดิจีน ยังเท่ากับจีนให้การรับรองและปกป้องรัฐนั้น ๆ ในทางด้านการเมือง ซึ่งนับเป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่งในการดึงดูดผู้ประกอบการค้าจากที่ต่าง ๆ ให้เข้ามาค้าขายยังท่าเรือของตนด้วย (Hall, 2011, pp. 47-48; Shiro, 2011, p. 123)

สงครามระหว่างจีนกับลินยี ค.ศ. 446

สงครามชายแดนกับจักรวรรดิจินด้วยสาเหตุดังกล่าวนี้ ดำเนินอยู่เป็นระยะ ๆ จนกระทั่งมาถึงจุดพลิกผันที่สำคัญ ในสงครามที่เกิดขึ้นสมัยกษัตริย์ฟานยังมาหีที่ 2 (Fan Yang Mah II ค.ศ. 425-446) กล่าวคือ กษัตริย์ฟานยังมาหีได้ทรงกระทำ การเช่นที่ชนเร่ร่อนชาวทะเลแถบชายฝั่งเส้นทางเดินเรือนานาชาติมักกระทำอยู่เสมอ คือการส่งกองเรือเข้าโจมตีและปล้นสะดมชายแดนทางใต้ของจักรวรรดิจินและ ชายฝั่งทะเลตอนใต้ของเวียดนาม การกระทำดังกล่าวส่งผลให้ข้าหลวงจีนจาก เวียดนามส่งกองทัพเข้าโจมตีลินยีทั้งทางบกและทางทะเลใน ค.ศ. 431 แต่ก็ไม่อาจ พิชิตลินยีได้ กษัตริย์ฟานยังมาหีที่ 2 ซึ่งทรงปลื้มปีติจากผลของสงคราม และเกิด ความทะเยอทะยานในความยิ่งใหญ่ของพระองค์ จึงได้แต่งตั้งคณะทูตพร้อมบรรณาการ ไปถวายจักรพรรดิจินใน ค.ศ. 433 เพื่อให้จักรพรรดิแต่งตั้งให้พระองค์ดำรงตำแหน่ง ข้าหลวงผู้ปกครองเจียวซีความหมายของคำขอนี้ คือการยื่นความต้องการให้จักรพรรดิ จินสละอาณาบริเวณแคว้นตั้งเกีย¹⁴ ให้แก่ลินยีนั่นเอง จักรพรรดิจินทรงปฏิเสธ ส่งผล ให้กษัตริย์ฟานยังมาหีที่ 2 ทรงเพิ่มพลังการรุกรานชายแดนเวียดนามเป็น 2 เท่า แม้ว่าจะยังคงส่งคณะทูตและบรรณาการไปยังราชสำนักจีนอยู่อย่างสม่ำเสมอก็ตาม

พฤติกรรมของลินยีดังกล่าว ทำให้จักรพรรดิจินทรงตัดสินใจที่จะจัดการ กับรัฐบริวารที่มีกำลังปัญหานี้ด้วยการปราบปรามครั้งใหญ่ พระองค์ใช้เวลาจัด เตรียมกองทัพถึง 3 ปี และบุกเข้าโจมตีลินยีใน ค.ศ. 446 กองทัพจีนภายใต้การนำ ของแม่ทัพตันโฮเชน (Tan Ho-chen) ที่บุกเข้ามาครั้งนี้ สร้างความตกใจกลัวให้แก่ กษัตริย์ฟานยังมาหีที่ 2 เป็นอันมาก พระองค์ทรงยินยอมสงบศึกโดยการส่งคืน ดินแดนที่ขโมยมาจากรัฐจีนในสงครามก่อนหน้านี้ให้แก่จีน พร้อมทั้งทองคำและ เงินในปริมาณมาก พระจักรพรรดิจินก็ทรงยินยอมให้แม่ทัพตันโฮเชนทำสัญญาสงบ สึกด้วยเงื่อนไขดังกล่าว ทว่า ยังมีพื้นที่จะเริ่มดำเนินการ ขุนนางฝ่ายนิยมทำสงคราม ก็ได้รวมพลังกันบีบบังคับให้กษัตริย์ฟานยังมาหีที่ 2 ปฏิเสธการทำสัญญาซึ่งถือว่า สร้างความอับยศแก่อาณาจักรอย่างร้ายแรง กษัตริย์ทรงอนุโลมตาม และสั่งการให้

¹⁴ อาณาบริเวณข้างต้นตั้งเกียนี้ เป็นศูนย์กลางสินค้าจากที่ต่าง ๆ ของแผ่นดินตอนใต้ กับทั้งเป็นจุดที่เรือ สินค้าที่มาจากตะวันตกจะแวะพักก่อนเดินทางเข้าสู่จีน จึงนับเป็นศูนย์กลางทางการค้าที่สำคัญและมั่งคั่งที่สุด แห่งหนึ่ง (Tana, 2006, pp. 83-84)

เข้าจับกุม 1 ใน 2 ของทูตจีนซึ่งคุก ส่วนอีก 1 คนที่เหลือถูกส่งกลับไปแจ้งข่าวให้แม่ทัพจีนทราบ สงครามระหว่างจีนและลินยี่จึงเริ่มต้นขึ้นอีกครั้งหนึ่ง

ในสงครามระลอกใหม่นี้ กองทัพจีนบุกเข้ายึดคูซู (Qusu) ซึ่งเป็นเมืองหน้าด่านและชุมทางการคมนาคมที่สำคัญ โดยที่กองทัพที่นครหลวงส่งมาช่วยไม่อาจต้านทานได้ ผู้ปกครองนคร พร้อมด้วยผู้อาศัยอยู่ในนครทุกคนที่อายุมากกว่า 15 ปีขึ้นไป ถูกสังหาร สิ่งมีค่าทุกอย่างในนคร โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เงินและทองคำถูกปล้นสะดม หลังจากนั้น กองทัพก็เดินเข้าสู่นครหลวง โดยที่กองทัพข้างที่ทรงพลังของกษัตริย์ฟานยังมาที่ 2 ไม่อาจต้านทานได้ เนื่องจากแม่ทัพจีนแก้ลำโดยการนำไม้ไผ่มาทำเป็นสิ่งโตเทียม แล้วโยนเข้าใส่กองทัพข้าง กองทัพข้างจึงแตกกระเจิงด้วยความตกใจกลัว กษัตริย์ฟานยังมาที่ 2 เสด็จหนีไปพร้อมราชโอรส ส่งผลให้กองทัพจีนเข้ายึดนครหลวงได้สำเร็จ ทรัพย์สมบัติอันมีค่าพร้อมทั้งทองคำราว 100,000 ปอนด์ (หรือราว 48,000 กิโลกรัม) ถูกปล้นสะดมไปจากนคร กล่าวได้ว่า จีนได้รับชัยชนะในสงครามครั้งนี้อย่างสมบูรณ์ ราชอาณาจักรทั้งหมดถูกจีนเข้ายึดครอง วัตถุประสงค์รวมทั้งราชอาณาจักรถูกจีนเข้าทำลายและปล้นสะดม กษัตริย์ฟานยังมาที่ 2 กลับคืนสู่พระนครภายหลังเมื่อกองทัพจีนถอนออกไป พระองค์ทรงตรอมพระราชหฤทัยกับหายนะของอาณาจักรในครั้งนี้และสวรรคตในเวลาไม่นานหลังจากนั้น (Majumda, 1985, pp. 29-32; Maspero, 2002, p. 27; Coedes, 1968, p. 44)

ด้วยการลงโทษจากจีนในสงครามใหญ่ดังกล่าว ในสมัยของราชโอรสและราชนัดดาของกษัตริย์ฟานยังมาที่ 2 ถัดมา ลินยี่จึงดำเนินนโยบายอย่างสันติและสงบเสถียร และส่งบรรณาการไปถวายจักรพรรดิจีนเป็นระยะ ๆ ใน ค.ศ. 455, 458 และ 472 แต่หลังจากนั้นก็ขาดช่วงไป เนื่องจากลินยี่ประสบปัญหาการเมืองภายในซึ่งเกิดจากถูกบุคคลจากภายนอก ซึ่งบันทึกประวัติศาสตร์ของจีนระบุว่า คือพระราชโอรสของพระเจ้าชั้ววรมันแห่งฟูนัน ที่ชื่อว่า ฟานตัง (Fan Tang) เข้าแย่งชิงบัลลังก์และตั้งตนเป็นกษัตริย์แห่งลินยี่

กษัตริย์ฟานตังผู้นี้ เคยพยายามแย่งชิงราชสมบัติในกัมพูชามาก่อน แต่ไม่สำเร็จ พระเจ้าชั้ววรมันแห่งกัมพูชาทรงมีพระราชสาส์นไปยังจักรพรรดิจีนใน ค.ศ. 484 เพื่อขอให้จีนส่งกำลังมาช่วยเหลือในการปราบปรามผู้แย่งราชสมบัติผู้นี้ ซึ่งพระองค์กล่าว คือเจ้าประเทศราชผู้หนึ่งของพระองค์ จักรพรรดิจีนทรงเมินเฉยกับคำขอนี้ และเมื่อกษัตริย์ฟานตังส่งบรรณาการไปถวายพระองค์ใน ค.ศ. 491 พระองค์ก็ทรง

รับรองฟานตั้งในฐานะกษัตริย์แห่งลินยี กับทั้งยังแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่ง “แม่ทัพผู้สร้างความสงบให้แก่ดินแดนทางใต้ และผู้บัญชาการสูงสุดในการติดต่อทางการทหารทั้งปวงในเขตชายฝั่งทะเล และกษัตริย์แห่งจัมปา” (Hall, 2011, pp. 62-63)

อย่างไรก็ดี หลังจากนั้นไม่นาน กษัตริย์ฟานตั้งก็ถูกกษัตริย์ที่ชอบธรรมแห่งลินยี คือราชชนัดดาของกษัตริย์ฟานยังมาครั้งที่ 2 ทรงพระนามว่า ฟานโจวนอง (Fan TchouNong, ค.ศ. 491-498) แย่งราชสมบัติกลับคืนไป และเช่นกัน จักรพรรดิฉินก็ทรงให้การรับรองกษัตริย์ฟานโจวนองใน ค.ศ. 492 พร้อมกับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่ง “แม่ทัพผู้รักษาความสงบในดินแดนทางใต้ ฯ ...” เช่นที่ได้ทรงแต่งตั้งกษัตริย์ฟานตั้งผู้แย่งชิงราชสมบัติที่มาจากฟุนั้น การได้รับการแต่งตั้งในตำแหน่งที่ว่างจากจักรพรรดิฉิน เป็นการสะท้อนถึงความสำคัญของรัฐลินยีในยุคทศวรรษการเมืองของจีน (Hall, 2011, pp. 62-63)

กษัตริย์ฟานโจวนองทรงจมน้ำและสวรรคตลงระหว่างเสด็จประพาสทางเรือเพื่อพักผ่อนพระอิริยาบถใน ค.ศ. 498 แต่หลักฐานบางฉบับกล่าวว่า เป็นการสวรรคตระหว่างเสด็จไปจีนโดยทางน้ำ ทายาทของพระองค์ได้ขึ้นครองราชย์ต่อ ๆ กันมาอีกหลายพระองค์ เราไม่มีใครรู้เรื่องราวและความเป็นไปต่าง ๆ เหล่านี้ ยกเว้นในบันทึกของจีนเมื่อลินยีส่งทูตไปคราวระ ดูเหมือนว่า หลังจากนั้นไป ศูนย์กลางที่โดดเด่นและสำคัญของชาวจาม ได้ย้ายลงไปทางใต้สู่ลุ่มน้ำทูปอน โดยมีนครหลวงอยู่ที่ตราเกี๋ยว ในอาณาบริเวณจังหวัดกว๋างนัมปัจจุบัน (Majumda, 1985, pp. 38-39)

สรุป

เนื่องจากข้อเสนอก่อนหน้านี้ว่า รัฐอารยธรรมลินยีของชาวจามมีพัฒนาการมาจากยุคก่อนประวัติศาสตร์ชาวจามนั้นยังเป็นเพียงข้อสันนิษฐาน ดังนั้น ตามหลักฐานและการอภิปรายดังที่กล่าวมา เราจึงอาจสรุปได้เพียงว่ารัฐลินยีถือกำเนิดมาจากเขตปกครองไร่นานของจีน และภายใต้อิทธิพลทางวัฒนธรรมของจีนอย่างสูง รัฐลินยีนี้ยังได้รับมรดกของการขัดแย้งและสงครามชายแดนจากไร่นาน พร้อมไปกับการเป็นแหล่งสินค้าของป่าให้แก่จีนซึ่งกระทำในรูปแบบการค้าในระบบบรรณาการ ไม่มีหลักฐานที่บ่งชี้ว่าลินยีในช่วงเวลานี้รับอิทธิพลทางวัฒนธรรมจากอินเดีย หรือนับถือศาสนาที่มาจากอินเดีย ดูเหมือนว่าเรื่องนี้น่าจะเป็นพัฒนาการในภายหลัง เราไม่มีใครรู้เรื่องราว

เกี่ยวกับสังคมวัฒนธรรม หรือระบบการบริหารและการปกครองของจีนที่ลี้ลับเท่าใดนัก ทว่า พิจารณาจากสงครามที่พวกเขาต่อสู้กับจีน แสดงถึงการเป็นรัฐที่เข้มแข็งทางทหาร และเชี่ยวชาญการรบทั้งทางบกและทางเรือ การที่จีนยึดถูกจีนปล้นสะดมทรัพย์สินสมบัติในระหว่างทำสงคราม ค.ศ. 466 โดยเฉพาะทองคำนับแสนปอนด์ที่ถูกปล้นไปนั้น เป็นการพิสูจน์ถึงความมั่งคั่งของอาณาจักร ด้วยพลังอันเข้มแข็งทางการทหารและความร่ำรวยของราชอาณาจักรดังที่กล่าวนี้ จึงไม่น่าแปลกใจที่กษัตริย์แห่งจีนจะสามารถยกสถานะของพระองค์ขึ้นเป็นพระศิวะ เมื่อศูนย์กลางแห่งใหม่ของชาวจามที่รับอิทธิพลทางวัฒนธรรมจากอินเดียพัฒนาขึ้นในลุ่มน้ำทูปอนในบริเวณจังหวัดกวังนัมปัจจุบันตั้งแต่ราวคริสต์ศตวรรษที่ 4-5 เป็นต้นไป

มหาวิทยาลัยบูรพา
Burapha University

บรรณานุกรม

- Bellina, B. & Glover, I.C. (2004). The Archaeology of Early Contact with India and the Mediterranean World from the Fourth Century B.C. to the Fourth Century A.D., in Glover, I. C. and Bellwood, P., editors *Southeast Asia : From Prehistory to History*, pp. 209- 233. London: RoutledgeGurzon.
- Coedes, G. (1968). *The Indianized States of Southeast Asia*. Honolulu : East- West Center Press.
- Glover & Nguyen Kim Dung. (2011). Excavations at Go Cam, Quang Nam, 2000-3 :Linyi and the Emergence of the Cham Kingdoms. in Tran Ky Phuong and Lockhart. B. M., editor., *The Cham of Vietnam : History, Society and Art*, pp. 54-80. Singapore: National University of Singapore Press.
- Glover, I.C., Yamagata, M, & Southworth, W. A. (1996). The Cham, Sa Huynh and Han in Early Vietnam : Excavations at BuuChau Hill, TraKieu, 1993. *Indo-Pacific Prehistory Association Bulletin*, 14(1), 166-176.
- Majumdar, R.C. (1985). *Champa : History and Culture of an Indian Colonial Kingdom in the Far East, 2nd-16th Century A.D*. Delhi: Gian Publishing House.
- Hall, K. R. (2011). *A History of Early Southeast Asia : Maritime Trade and Societal Development, C.E. 100-1500*. Lanham, MD.: Rowman & Littlefield.
- Higham, C. (2014). *Early Cultures of Mainland Southeast Asia*. Bangkok: River Books.
- Higham, C. (2004). Mainland Southeast Asia : From Neolithic to Iron Age, in Glover, I. C.and Bellwood, P., editors *Southeast Asia : From Prehistory to History*, pp. 41-67. London: RoutledgeGurzon.
- Lam Thi My Dzung. (2011). Central Vietnam during the Period from 500 B.E.C. to C.E. 500, in Manquin, P.Y., Mani A. and Geoff, W., editors. *Early Interaction between South and Southeast Asia : Reflections on Cross-Cultural Exchange*, pp. 3-15. Singapore: Institute of Southeast Asia Studies.

- Maspero, G. (2002). *The Champa Kingdom : The History of Extinct Vietnamese Culture*. Translated from *Le Royaume de Champa* by Walter E. J. Tips. Bangkok: White Lotus.
- Shiro, M. (2011). Mandala Champa Seen from the Chinese Sources, in Tran Ky Phuong and Lockhart. B. M., editor., *The Cham of Vietnam : History, Society and Art*, pp. 120-137. Singapore: National University of Singapore Press.
- Southworth, W. A. (2004). The Coastal States of Champa, in Glover, I.C. and Bellwood, P., editors *Southeast Asia : From Prehistory to History*, pp. 209-233. London: RoutledgeCurzon.
- Southworth, W. A. (2011). River Settlement and Coastal Trade : Towards a Specific Model of Early State Development in Champa, in Tran Ky Phuong and Lockhart, B. M., editors. *The Cham of Vietnam : History, Society and Art*, pp. 102-119. Singapore: National University of Singapore Press.
- Tana, L. (2006). A View from the Sea: Perspectives on the Northern and Central Vietnamese Coast. *Journal from Southeast Asian Studies*, 37(1), 83-102.
- Vickery, M.(2005). Champa Revised. In ARI Working Paper No. 37 (March 2005), www.ari.nus.edu.sg/pub/wps.htm
- Yamakata Mariko. (2011). TraKiew during the Second and Third Centuries CE : The Formation of Linyi from Archaeological Perspective, in Tran Ky Phuong and Lockhart. B. M., editor., *The Cham of Vietnam : History, Society and Art*, pp. 81-101. Singapore: National University of Singapore Press.